

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF DECEMBER 2019

Voorwoord: In memoriam: John Putmans (1973-2019)

De Republiek der Verenigde Nederlanden had geen eigen leger. In plaats daarvan huurden de Staten-Generaal regimenten van buitenlandse mogendheden om de Republiek te verdedigen. Als die regimenten niet ten strijde trokken verbleven zij in garnizoenen, officieren, soldaten mét vrouwen en kinderen en een entourage aan ondersteuners. Stamboomonderzoek naar militairen in de zeventiende en achttiende is daarom een interessante uitdaging, want het hele gezin trok mee met de soldaten en soldatenkinderen uit één gezin konden dus op meer plaatsen worden geboren.

John Putmans kon er boeiend over vertellen: hij stamt af van militairen die oorspronkelijk afkomstig waren uit Vlaanderen, en met name uit de stad Brugge.

Ik leerde John kennen als deelnemer aan de cursus genealogie voor beginners, die ik in 2013 gaf voor de Heemkundekring de Heerlijkheid Oirschot. John viel op, door zijn leeftijd, door zijn enthousiasme, en door het feit dat hij andere cursisten hielp als ze weer eens vast waren gelopen met de computer. Na de cursus ging hij enthousiast door met het onderzoek naar zijn familie, en we hadden nog regelmatig contact als hij een vraag had of weer een nieuwe generatie had gevonden.

John had vroeg belangstelling voor geschiedenis, met name voor archeologie (hij had een unieke verzameling kleipijpen), maar ook voor de plaatselijke geschiedenis van Oirschot. Vandaar dat hij op de jeugdige leeftijd van 36 jaar lid werd van onze vereniging. Hij is bijna altijd het jongste lid gebleven. John had twee rechterhanden die hij graag uit de mouwen stak: hij hielp waar hij kon bij de verbouwing van het erfgoedcentrum en was nog steeds verantwoordelijk voor het beheer. En hij had veel verstand van computers, en zo werd hij verantwoordelijk voor de digitale inventarisatie van het archief en voor de nieuwe vormgeving van Van den Herd was hij de drijvende kracht achter de beeldbank en zette hij de vernieuwde website op.

Sinds drie jaar was John ook lid van het bestuur. Hij had een uitgesproken mening en was recht door zee. Tact was niet altijd zijn sterkste punt: John was vóór of tegen, maar als hij vóór was kon je volledig op hem rekenen. Zoals ook de werkgroep Tweede Wereldoorlog mocht ervaren. En Tineke de Kok, met wie hij samen met Marie-Louise van Bemmelen een boek over haar man Louis de Kok, architect, maakte. Tijdens de presentatie van het boek bleek nog eens dat hij liever niet op de voorgrond stond: slechts met enige aandrang en grote tegenzin was hij bereid om op het podium de felicitaties in ontvangst te nemen.

Op 30 november bereikte ons het trieste bericht dat John op 46-jarige leeftijd is overleden. We hebben nog steeds tijd nodig om de volledige impact van zijn overlijden te bevatten. Niemand is onvervangbaar, maar om John te vervangen zal toch wel heel moeilijk worden. John was een uniek mens: een oude ziel in een jong lichaam die zich prima thuis voelde tussen de (veelal oudere) leden van de Heemkundekring. De kennis die hij heeft opgeslagen in zijn computer kunnen we nog achterhalen, maar alles wat hij in zijn hoofd had zijn we voorgoed kwijt.

We wensen zijn nabestaanden, ouders, tweelingzus en overige familie veel sterkte toe om dit verlies te verwerken. En wij zullen hem altijd in dankbaarheid blijven herinneren.

Anton Neggers
Voorzitter

Even voorstellen: gilde 'Broederschap van Onser Liever Vrouwe'

Als vierde in deze reeks over de roemrijke gildes van Oirschot wil ik het gilde 'Broederschap van Onser Liever Vrouwe' dat in de wandeling ook wel het Mariagilde wordt genoemd, aan u voorstellen. De secretaris van het gilde Mark Smetsers vormde de bron voor dit artikel. Daarnaast heb ik een kijkje genomen op de mooie site van het gilde: www.mariagildeoirschot.nl

Vraag 1 in het gesprek: 'Hoe lang bestaat het gilde 'Broederschap van Onser Liever Vrouwe'?

Het gilde bestond waarschijnlijk al in de 14de eeuw, het eerste bewijs is een schenking vanuit 1412. Het jaar 1463 houden we als oprichtingsdatum aan, sindsdien heeft het gilde onafgebroken bestaan. Van oorsprong was het gilde een kerkelijk broederschap, zoals ook blijkt uit de naam. De eerste religieuze broederschappen vormden zich al in de 11e eeuw in noord Frankrijk en de Zuidelijke Nederlanden. De Lieve Vrouwe Broederschappen zijn hiervan het oudst. Pas aan het eind van de 13^e eeuw, na de kruistochten, ontstonden de schuttersgilden. Aan het eind van de 15e eeuw trad een vermenging op van kerkelijke broederschappen en schuttersgilden.

Tegenwoordig zijn er dan ook veel overeenkomsten met de andere gildes van Oirschot. Wat ons onderscheidt is waarschijnlijk vooral de familieband omdat ons gilde een echt familie gilde is. Vijf à zes families met vrienden vormen tezamen het gilde, twee soms drie generaties. Het gilde kent momenteel 40 leden.

Vraag 2: 'Wat zijn de belangrijkste doelen en tradities van het gilde?'

Twee februari, Maria Lichtmis is de belangrijkste dag van het gilde Broederschap van Onser Liever Vrouwe. Op die dag verzorgt het gilde in de Oirschotse parochiekerk van Sint Petrus een speciale lichtmisviering. Verder houdt het gilde op een zaterdag omtrent 2 februari haar jaarlijkse "teerdag", waar altijd erg naar uitgekeken wordt.

Samen met de andere Oirschotse gilden neemt het gilde ieder jaar in mei deel aan de dodenherdenking bij de Heilige Eik waar de gevallenen uit de Tweede wereldoorlog worden herdacht. Op tweede pinksterdag heeft het gilde Broederschap van Onser Liever Vrouwe de eer om het Mariabeeldje van de Heilige Eik in de processie mee te dragen.

Het gilde Broederschap van Onser Liever Vrouwe heeft haar jaarlijkse patroondag op een zondag nabij 15 augustus (Maria Hemelvaart). Om de twee jaar houdt het gilde koningschieten. Op de jaren dat het geen koningschieten is, wordt er een verschiëting gehouden om een wisseltrofee.

Bij ons gilde wordt geschoten met de kruisboog op wip. Tijdens officiële wedstrijden wordt gestreden om een zilveren schild. Er zijn ook wedstrijden waar een houten of gipsen vogel op de boom wordt geplaatst. De schutter die het laatste stukje van de vogel naar beneden haalt is de winnaar oftewel de koning.

Vraag 3 : 'Kun je iets vertellen over de organisatie van het gilde?'

Het bestuur van het gilde 'Broederschap van Onser Liever Vrouwe' heet net als bij de andere gildes de 'Overheid', in het spraakgebruik ook wel "t Hoog" genaamd. De overheid bestaat uit een hoofdman, (die vroeger ook eel hopman genoemd werd), de deken-schrijver (secretaris), de deken-schatbewaarder (penningmeester) en nog enkele andere dekenen. Ook de koning maakt deel uit van de overheid maar dit is geen gekozen functie, daarom heeft hij een adviserende stem. Verder kent het gilde diverse tamboers, bazuinblazers en een vaandrig die het gildevaandel draagt en zwaait. En dan zijn er de vendeliers en niet te vergeten de schutters!

Het gilde 'Broederschap van Onser liever Vrouwe' kent i.t.t. sommige andere Oirschotse gildes ook vrouwelijke leden die 'hofdames' worden genoemd. De dames zijn volwaardig lid en mogen elke functie binnen het gilde betreden. Zij kunnen tamboer, vendelier of schutter worden maar ook koning, bestuurslid, penningmeester, secretaris en hoofdman.

Last but not least kent het Mariagilde ook een Nar. Zoals een naar betaamt maakt hij vrolijke fratsen maar hij poetst ook de schoenen van de mensen. Hiermee probeert hij een centje te verdienen en na enkele gildefeesten wordt het zo vergaarde bedrag geschonken aan een goed doel.

Vraag 4: Ken je een leuke anekdote over het gilde?

In vroeger tijden ging het er in het gilde wat anders aan toe dan tegenwoordig. Zo was er eens een hoofdman die zijn agenda punten alsook de aantekeningen allemaal op een sigarendoos zette, waardoor er soms wel eens wat informatie gedeeld werd. Ook werd er vroeger op de teerdagen veel gedanst maar tegenwoordig is 'de slappe klets' de hoofdmoot, het is altijd een gezellig samenzijn.

Ik sluit deze reeks af met een toelichting van het woord 'Vendel' zoals die op de site van het gilde 'Broederschap van Onser Liever Vrouwe' te vinden is:

V dat is Vrede
E dat is Eendracht
N dat is Noblesse
D dat is Discipline
E dat is Eer
L dat is Lach en leven

Moge de vendels van de gildes nog jarenlang in Oirschot gezwaaid worden!

Maria van Deutekom

Lezing 19 december 2019 'Arm en rijk in Oirschot' door Anton Neggers

Donderdag 19 december a.s. vindt in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester de lezing: 'Arm en rijk in Oirschot' plaats. In de lezing laat onze voorzitter Anton Neggers zien hoe bezit en welvaart uit vroeger tijden is terug te vinden in de Oirschotse archieven.

"De geschiedenis van een of andere gewone familie, hoe nederig ook, over vijf of zes generaties volledig vertaald, zou een beter beeld geven van de toestand en de vooruitgang der maatschappij dan de meest doorwrochte verhandeling", Robert Southey (1774-1843)

Een stamboom is méér dan een verzameling namen, data en plaatsen. Er zijn veel manieren om van een stamboom een uitgebreide familiegeschiedenis te maken. Bijzondere bronnen, historisch onderzoek, maar ook uw eigen familiearchief kunnen u daarbij helpen.

In een familiegeschiedenis spelen niet alleen mensen, maar ook hun bezittingen, levensomstandigheden en belangrijke gebeurtenissen een rol.

In deze lezing staat het thema "arm en rijk" centraal. We kijken hoe we bezit en welvaart kunnen terugvinden in de Oirschotse archieven. Aan de orde komen onder andere eigendom, armenzorg, belastingen en de bronnen waarin we hiervan sporen kunnen terugvinden.

De lezing is gratis toegankelijk voor leden van de Heemkundekring Oirschot. Ook niet-leden zijn van harte welkom; voor hen geldt een entreebedrag van € 4,-. De lezing start om 20.00 uur in de 'Harmoniezaal' van restaurant de Burgemeester, Markt 21, Oirschot.

Herinnering Jaarvergadering 16 januari 2020

Donderdag 16 januari 2020 vindt in Café 't Vrijthof weer de jaarlijkse algemene vergadering van onze Heemkundekring plaats waarin we terugblikken op het afgelopen jaar en vooruitkijken naar het volgende.

U ontvangt hiervoor nog een uitnodiging met nadere informatie over wat er die avond zoal op het programma staat. Noteer de datum alvast in uw agenda!

'Teaser': Jumbo project 'Historisch Oirschot'

Hier om de nieuwsgierigheid te prikkelen een foto als 'teaser', zoals dat zo mooi heet in het hedendaagse Engelse marketingjargon, voor het nieuwe Jumbo project dat onlangs van start is gegaan:

In januari 2020 hoor u hier meer van...!

Uitgaven en mededelingen

- 1) Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:

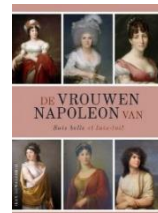
- 2) Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:
www.deheerlijkheidoirschot.nl
- 3) Wist u dat onze heemkundekring in de Rabo Club Support actie onlangs € 565,- heeft ontvangen. Met dank aan de Rabo en eenieder die op de heemkundekring gestemd heeft!
- 4) Erfgoed Brabant organiseert de jaarlijkse 'Zachte G'- prijs, een stimuleringsprijs voor enthousiaste Brabantse taalliefhebbers. Kent u iemand die streektaal in Brabant op bijzondere manier in de kijker heeft gezet? Draag dan een kandidaat/project voor! Dat kan tot 10 januari 2020 d.m.v. een motivatie (max 1 A4) o.v.v. 'Zachte G'-prijs naar info@erfgoedbrabant.nl
- 5) Heemkundelid Ad van Zelst heeft de foto's die hij de laatste jaren maakte van onze excursies in een YouTube playlist gezet, zodat je ze met één link bij elkaar hebt. Daar staan ook filmpjes in uit de jaren '80 van de Carnavalsoptochten, Sinterklaasintochten en de Braderieën in Oirschot. De link is:
https://www.youtube.com/watch?v=QPWYsnx7Zxo&list=PLq3oNQ4MqYIbNC4CLYieY_1GFRAPd0T1

- 6) Heemkundekring Tilburg viert zaterdag 14 december a.s. haar 50- jarig jubileum. Voor de december-nieuwsbrief met mededeling over de viering klik hier:

<http://www.heemkundekringtilburg.nl/nieuwsbrief.html>

- 7) Onlangs verscheen de biografie '*De vrouwen van Napoleon, Sois belle et tais-toi!*' van de hand van Jean Dewaerheid die a.s. februari bij onze heemkundekring een lezing over Napoleon geeft. Wie interesse heeft kan het boek vinden in de webwinkel van Boekscout op

www.boekscout.nl

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

Openingstijden: Maandag- en donderdagavond van 18.30 – 21.00 uur

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die tijdens de opening de bezoekende leden willen ontvangen. Mocht u geïnteresseerd zijn in dit leuke werk, dan graag contact opnemen met Marina Pasmans. Ook mensen die een poetskarweitje op zich willen nemen worden verzocht dit aan Marina door te geven. Dat kan via mail: marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 0499-574757).

Activiteitenkalender einde 2019 en begin 2020

(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

Do 19-12-2019 Lezing 'Arm en rijk in Oirschot' in 'Harmoniezaal'

Do 16-01-2019 Jaarvergadering Heemkundekring in 'Het Vrijthof'

Do 20-02-2020 'Lezing Napoleon 200 jaar later. Gevolgen van zijn beleid in onze regio'